

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

06 09 2023

м. Київ

№ 1091

Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогів і керівників (директорів) закладів загальної середньої освіти зі створення безпечного і здорового освітнього середовища в закладі освіти

Відповідно до абзацу п'ятнадцятого пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами), підпункту 47 пункту 4 та пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (із змінами),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Типову програму підвищення кваліфікації педагогів і керівників (директорів) закладів загальної середньої освіти зі створення безпечного і здорового освітнього середовища в закладі освіти» (далі – Типова програма), що додається.
2. Директорату шкільної освіти (Балашова Т.) забезпечити оприлюднення Типової програми на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України.
3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства
освіти і науки України
06 09 2023 р. № 1091

Типова програма
підвищення кваліфікації педагогів і керівників (директорів)
закладів загальної середньої освіти зі створення безпечного і здорового
освітнього середовища в закладі освіти

Укладачі: **Клокар Наталія Іванівна**, старша наукова співробітниця відділу інноваційної діяльності та дослідно-експериментальної роботи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», докторка педагогічних наук, професорка, заслужена працівниця освіти України, освітня експертка ДСЯО України, супервізорка; **Завалевський Юрій Іванович**, перший заступник директора ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України; **Андрощук Ірина Миколаївна**, професорка Академії спеціальної педагогіки ім. Марії Гжегожевської у Варшаві, докторка педагогічних наук, професорка, відмінниця освіти України, освітня експертка ДСЯО України, супервізорка.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність. Питання безпеки учасників освітнього процесу закладу загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), забезпечення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти та організації безпечного освітнього середовища є особливо актуальним для функціонування ЗЗСО в умовах надзвичайних ситуацій, бойових дій. Серед численних нормативно-правових, матеріально-технічних, економічних, фінансових проблем, що потребують вирішення, однією з найважливіших є підготовка педагогів і керівників до створення безпечного і здорового освітнього середовища ЗЗСО. Типова програма підвищення кваліфікації педагогів і керівників (директорів) зі створення безпечного і здорового освітнього середовища ЗЗСО (далі – Програма) базується на ключових засадах державної політики у сфері загальної середньої освіти, діючих нормативно-правових документах, що регламентують діяльність галузі, а також прийнятих до них змін і доповнень щодо функціонування закладів освіти в умовах воєнного стану, зокрема, Концепції безпеки закладів освіти (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р). У Програмі також враховано

структуру та ключові засади побудови Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо організації безпечного освітнього простору в закладі дошкільної освіти (Наказ МОН від 22 травня 2023 року № 619).

Цільова аудиторія: педагогічні працівники, керівники (директори), заступники керівників ЗЗСО.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (очна, заочна, дистанційна, в т.ч. в онлайн-режимі), дуальна, на робочому місці (на виробництві) тощо). Форми підвищення кваліфікації можуть інтегруватися.

Обсяг: 30 год. (1 кредит ЄКТС).

Метою Програми є подальший професійний розвиток педагогічних і управлінських кадрів з питань створення безпечного, безбар'єрного і здорового освітнього середовища ЗЗСО.

Завдання Програми:

- оновити знання педагогічних і управлінських кадрів ЗЗСО з нормативно-правового забезпечення створення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти, організації безпечного освітнього середовища;
- розкрити шляхи створення безпечної інфраструктури закладів освіти у співпраці зі службами Національної поліції, МВС, ДСНС, міжсекторальної взаємодії з соціальними інституціями;
- розглянути форми забезпечення ефективного психологічного супроводу, попередження та протидії негативним безпековим явищам в освітньому середовищі;
- удосконалити навички і вміння використання здоров'язберезувальних технологій в освітньому процесі ЗЗСО, безпечного використання учасниками освітнього процесу можливостей Інтернету;
- розвинути навичку моделювання організації безпечного підвезення учнів та вчителів до/із ЗЗСО;
- розглянути шляхи створення безпечного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища для учнів з особливими потребами;
- мотивувати персонал ЗЗСО до подальшого професійного розвитку з безпекових питань функціонування закладу.

Напрями підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей педагогічних і управлінських кадрів ЗЗСО відповідно до Професійних стандартів за професіями, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. №800.

Розвиток професійних компетентностей:

Керівника (директора) ЗЗСО: загальні компетентності: громадянська (ЗК.01), соціальна (ЗК.02), культурна (ЗК.03), когнітивна (ЗК.04), підприємницька (ЗК.05).

професійні компетентності: нормативно-правова (А1); стратегічного управління закладом освіти (А2); стратегічного управління персоналом (А3); забезпечення якості освітньої діяльності та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти (Б1); організація діяльності закладу освіти на засадах зовнішньої системи забезпечення якості освіти (Б2), лідерська (В1), емоційно-етична (В2), педагогічного, соціального та мережевого партнерства (В3), здоров'язбережувальна (Г1), інклюзивна (Г2), проєктувальна (Г3); інноваційна (Д1); здатність до навчання впродовж життя (Д2); інформаційно-цифрова (Д3).

Педагога ЗЗСО: загальні компетентності: громадянська (ЗК.01), соціальна (ЗК.02), культурна (ЗК.03), лідерська (ЗК.04), підприємницька (ЗК.05).

професійні компетентності: мовно-комунікативна (А1); предметно-методична (А2); інформаційно-цифрова (А3); психологічна (Б1); емоційно-етична (Б2); педагогічного партнерства (Б3); інклюзивна (В1); здоров'язбережувальна (В2); проєктувальна (В3); прогностична (Г1); організаційна (Г2); оцінювально-аналітична (Г3); інноваційна (Д1); здатність до навчання впродовж життя (Д2); рефлексивна (Д3).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- зрослий рівень мотивації персоналу ЗЗСО до подальшого професійного розвитку з безпекових питань функціонування закладу;
- оновлено знання педагогічних і управлінських кадрів ЗЗСО з нормативно-правового забезпечення створення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти, організації безпечного освітнього середовища;
- розкрито шляхи створення безпечної інфраструктури закладів освіти у співпраці зі службами Національної поліції, МВС, ДСНС, міжсекторальної взаємодії з соціальними інституціями;
- розглянуто форми забезпечення ефективного психологічного супроводу, попередження та протидії негативним безпековим явищам в освітньому середовищі;
- удосконалено навички і вміння використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі ЗЗСО, безпечного використання учасниками освітнього процесу можливостей Інтернету;

- розвинуто навичку моделювання організації безпечного підвезення учнів та вчителів до/із ЗЗСО;

- розглянуто шляхи створення безпечного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища для учнів з особливими потребами.

Зміст Програми та форми роботи

Змістом Програми передбачено лекційні та практичні заняття, а також самостійна робота слухачів. Більша частина навчальних занять – практичні (семінари, тренінги, вебінари, тощо), як дієвий шлях формування й розвитку практичних умінь і навичок педагогів та керівників зі створення безпечного і здорового освітнього середовища ЗЗСО.

Теоретична складова Програми передбачає 2 год. інтерактивної лекції з питань сучасних підходів до організації та створення безпечного і здорового освітнього середовища ЗЗСО, нормативно-правового забезпечення його діяльності, зокрема, прийнятих нових і доповнених, змінених діючих нормативно-правових актів.

Практична складова Програми передбачає 14 год. активної взаємодії учасників освітнього процесу спрямованої на формування й розвиток у слухачів умінь і навичок зі створення безпечного, безбар'єрного і здорового освітнього середовища ЗЗСО.

Самостійна робота слухачів містить завдання:

- для подальшого поглиблення знань з нормативно-правового забезпечення, яким регулюється питання створення безпечного і здорового простору ЗЗСО;

- з моделювання, дослідно-пошукової роботи, що покликані розвинути навички критичного мислення, рефлексії, аналізу ситуацій, прийняття правильних управлінських рішень;

- з удосконалення практичної складової професійних компетентностей педагогів і керівників зі створення безпечного простору ЗЗСО в умовах надзвичайних ситуацій, бойових дій.

Зміст Програми, яка розрахована на 30 год. (1 кредит ЄКТС) , складається з шести взаємопов'язаних тем, які розкривають основні положення нормативно-правових вимог до створення безпечного і здорового освітнього середовища ЗЗСО. Особливістю Програми є її практична зорієнтованість, оскільки на інтерактивну лекцію передбачено 2 год. академічного часу, на розвиток й удосконалення практичних умінь і навичок слухачів з питання створення безпечного ЗЗСО передбачено 14 год., решта 14 год. – самостійна робота слухачів.

По завершенню навчання слухачам пропонується тест на визначення рівня засвоєння Програми. Тест містить 20 завдань, кожне з яких оцінюється у п'ять балів. Для успішного завершення навчання за Програмою і отримання відповідного сертифіката слухач має отримати мінімум 90 балів.

Орієнтовний розподіл годин за видами діяльності

№ п/п	Назва модуля, теми	Лекц	Практ	С/р	Всього годин
1.	Тема 1. Нормативно-правове забезпечення реалізації завдань Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у ЗЗСО: управлінський аспект	2		2	4
2.	Тема 2. Створення безпечної інфраструктури закладу. Організація безпечного підвезення учнів та вчителів до/із ЗЗСО.	-	4	2	6
3.	Тема 3. Попередження та протидія негативним безпековим явищам в освітньому середовищі. Забезпечення ефективного психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій, бойових дій.	-	2	2	4
4.	Тема 4. Шляхи формування компетентностей з дотримання безпеки учасниками освітнього процесу. Професійний розвиток персоналу ЗЗСО з безпекових питань функціонування закладу.	-	2	3	5
5.	Тема 5. Створення безпечного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища для учнів з особливими потребами.	-	4	2,5	6,5
6.	Тема 6. Забезпечення здоров'язбережувальної складової освіти. Безпека дітей в Інтернеті.	-	2	2	4
7.	Підсумкове тестування	-	-	0,5	0,5
8.	Всього годин	2	14	14	30

Зміст Типової програми

Тема 1. Нормативно-правове забезпечення реалізації завдань Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у ЗЗСО: управлінський аспект.

Чинники, що зумовили на рівні держави, регіонів і закладів освіти розгляд і вирішення проблеми створення безпечного освітнього середовища. Нормативно-правові документи, що регламентують питання безпеки закладів освіти та забезпечення рівних, належних і безпечних умов здобуття освіти та організації безпечного освітнього середовища. Ключові засади Концепції безпеки закладів освіти, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р. Чотири моделі організації освітнього процесу в залежності від місця перебування здобувачів освіти (Лист Міністерства освіти і науки України від 06.09.2022 № 1/10258-22).

Тема 2. Створення безпечної інфраструктури закладу. Організація безпечного підвезення учнів та вчителів до/із закладу загальної середньої освіти.

Інфраструктура ЗЗСО: її складові та взаємозв'язок. Архітектурна доступність, облаштування існуючих та будівництва нових захисних споруд цивільного захисту закладів освіти, забезпечення мінімальних вимог для належної організації освітнього процесу в захисних спорудах: облаштування безпечного простору у закладі (укриття, запасні виходи); здійснення заходів щодо мінної безпеки (інформування учнів, спільні заходи із залученням ДСНС); схема евакуації учасників освітнього процесу; алгоритм дій працівників і учнів закладу під час евакуації, тощо. Організація безпечного підвезення учнів та вчителів до/із ЗЗСО. Створення безпечної інфраструктури закладів освіти шляхом забезпечення співпраці зі службами Національної поліції, МВС, ДСНС, міжсекторальної взаємодії та залучення соціальних інституцій.

Тема 3. Попередження та протидія негативним безпековим явищам в освітньому середовищі. Забезпечення ефективного психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій, бойових дій.

Посилення поліцейської присутності у закладах освіти з наданням ефективних поліцейських послуг щодо недопущення вчинення правопорушень учасниками освітнього процесу та стосовно них.

Запровадження системи раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу, ризику нападу на заклад освіти або іншої небезпеки. Трансформація психологічної служби системи освіти та психологічного супроводу з урахуванням впливу військової агресії на учасників освітнього процесу. Сучасні методики психологічної підтримки учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Тема 4. Шляхи формування компетентностей дотримання безпеки учасниками освітнього процесу. Професійний розвиток персоналу ЗЗСО з безпекових питань функціонування закладу.

Модель організації системного навчання учасників освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій. Впровадження актуальних освітніх програм з питань безпеки життєдіяльності, цивільного захисту та домедичної допомоги, психологічної підтримки учасників освітнього процесу, протидії соціально-психологічним загрозам. Роль керівника ЗЗСО у запровадженні обов'язкового навчання (підвищення кваліфікації) педагогічних та інших працівників закладу з безпекових питань, проблем базових психологічних утручань, основ психологічної самопомоги і прав, свобод та обов'язків громадянина України. Використання можливостей Інтернет для професійного розвитку педагогів з питань безпеки закладу освіти.

Тема 5. Створення безпечного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища для учнів з особливими потребами.

Ресурсне забезпечення потреб інклюзивної освіти в умовах надзвичайних ситуацій: нормативно-правове, програмно-методичне, інформаційне, матеріально-технічне. Впровадження педагогіки партнерства, встановлення сприятливого соціального та емоційного клімату в ЗЗСО і класному колективі. Створення безбар'єрного фізичного простору для безпечного пересування та комфортного перебування дітей (ліфти, пандуси, підйомники, відповідне освітлення, шумоізоляція, тощо). Організаційна модель забезпечення дистанційного навчання для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в умовах надзвичайних ситуацій, бойових дій. Надання особам з особливими освітніми потребами психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, допоміжних засобів для навчання. Управлінські дії керівника щодо створення безпечного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища для учнів з особливими потребами.

Тема 6. Забезпечення здоров'язбережувальної складової освіти. Безпека дітей в Інтернеті.

Здоров'язбережувальні технології, що спрямовані на: безпечні умови перебування та навчання в закладі освіти, раціональної організації освітнього процесу, комплексності розвитку фізичної культури та посилення рухової активності, розбудови системи здорового харчування, належного медичного обслуговування учнів і працівників закладів освіти із врахуванням особливостей навчання в умовах надзвичайних ситуацій, бойових дій. Ризики для здоров'я, розвитку та благополуччя дітей як наслідок безконтрольного та безвідповідального використання інформаційно-цифрових технологій (контактні ризики, ризики контенту, ризики поведінки, ризики для здоров'я, тощо). Найбільш небезпечні Інтернет-челенджі, їх вплив на психічне і фізичне здоров'я дітей та підлітків. Організація і зміст роботи ЗЗСО з формування компетентності дітей, батьків та педагогічних працівників щодо безпечної поведінки в цифровому просторі та потенційної небезпеки безвідповідального ставлення до використання мережі Інтернет.

Питання для самостійного опрацювання

1. Проаналізувати основні нормативно-правові документи, які регламентують діяльність ЗЗСО зі створення безпечного і здорового освітнього середовища та підготувати питання для спільного обговорення, уточнення:

- Верховна Рада України. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» від 15 березня 2022р. № 2126-IX. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text>

- Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 07 квітня 2023 р. №301-р Концепція безпеки закладів освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text>

- Безпечне і здорове освітнє середовище в НУШ: схвалено план заходів на 2023рік. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/bezpechne-i-zdorove-osvitnye-seredovishe-v-nush-shvaleno-plan-zahodiv-na-2023-rik>

- Міністерство освіти і науки України. Наказ від 28 березня 2022 р. № 274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-organizaciyi-zdobuttya-zagalnoyi-serednoyi-osviti-ta-osvitnogo-procesu-v-umovah-voennogo-stanu-v-ukrayini>

- Міністерство освіти і науки України. Лист від 15 вересня 2022 р. №1/10258-22 Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2022/2023 навчальному році. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1025729-22#Text>

2. Проаналізувати сучасні методики психологічної підтримки учасників освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій, воєнного стану.
3. Проаналізувати найбільш небезпечні Інтернет-челенджі, їх негативний вплив на психічне і фізичне здоров'я дітей та підлітків.
4. Проаналізувати можливості психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг і допоміжних засобів для навчання осіб з особливими освітніми потребами.
5. Ознайомитися з кращими вітчизняними практиками створення безпечного і здорового освітнього середовища ЗЗСО.

Практичні завдання

1. Підготувати проєкт наказу з питання створення безпечного і здорового освітнього середовища ЗЗСО (завдання для керівників ЗЗСО).
2. Проаналізувати та презентувати безпекову інфраструктуру Вашого ЗЗСО.
3. Запропонувати форми використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу учнів школи в умовах онлайн навчання.
4. Розробити та обґрунтувати модель забезпечення дистанційного навчання для здобувачів освіти з особливими освітніми потребами, які перебувають на тимчасово окупованій території.
5. Підібрати та презентувати інтерактивні методики навчання педагогів з питання створення безпечного і здорового освітнього середовища ЗЗСО.
6. Обґрунтувати модель співпраці зі службами Національної поліції, МВС, ДСНС задля створення безпечної інфраструктури ЗЗСО.
7. Ознайомитися та презентувати кращі зарубіжні практики (1-2-х країн) створення безпечного і здорового освітнього середовища закладу освіти.
8. Підготувати інформацію щодо порядку дій учасників освітнього процесу на час повітряної тривоги для розміщення на сайті ЗЗСО та інформаційному стенді в приміщенні школи.
9. Презентувати власний досвід створення/участі у створенні безпекової інфраструктури ЗЗСО.

Список рекомендованої літератури

Нормативно-правові джерела

1. Верховна Рада України. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Верховна Рада України. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 р. № 463-IX. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Верховна Рада України. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» від 15 березня 2022 р. № 2126-IX. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text>
4. Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 07 квітня 2023 р. №301-р Концепція безпеки закладів освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text>
5. Безпечне і здорове освітнє середовище в НУШ: схвалено план заходів на 2023 рік. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/bezpechne-i-zdorove-osvitnye-seredovishe-v-nush-shvaleno-plan-zahodiv-na-2023-rik>
6. Кабінет Міністрів України. Постанова від 12 липня 2017 р. №545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» (Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 617 від 22.08.2018) // Урядовий кур'єр. – 2017. – № 137.
7. Міністерство економіки України. Наказ від 17 вересня 2021 р. № 568-21 «Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh_standartu_keriv.22.09.pdf
8. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 28 березня 2022 р. № 274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-deyaki-pitannya-organizaciyi-zdobuttya-zagalnoyi-serednoyi-osviti-ta-osvitnogo-procesu-v-umovah-voyennogo-stanu-v-ukrayini>
9. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Наказ від 23 грудня 2020 р. № 2736-20 «Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)". [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>

10. Міністерство охорони здоров'я України. *Наказ від 25 вересня 2020 р. № 2205 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти (із змінами)»*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text>

11. Міністерство охорони здоров'я України. *Наказ від 03 вересня 2017 р. № 1073 «Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах і енергії»*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-17#Text>

12. Міністерство освіти України та Міністерство охорони здоров'я. *Наказ від 15 серпня 2006 р. № 620/563 «Щодо невідкладних заходів з організації харчування дітей у дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладах*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/%20v0620290-06#Text>

13. Міністерство освіти і науки України. *Лист від 15 вересня 2022 р. №1/10258-22 Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2022/2023 навчальному році*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1025729-22#Text>

Література

14. Авшенюк Н., Андрощук І., Гриневич Л., Івашньова С., Ліннік О., Софій Н. Професійний стандарт учителя нового покоління. *Навчально-методичні матеріали*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/40007/>

15. Безпека під час навчання: рекомендації щодо організації укриття. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/bezpeka-pid-chas-navchannya-rekomendaciyi-shodo-organizaciyi-ukrittya>

16. Беляєва О. Булінг зсередини: причини та наслідки. *Психолог*, № 1(649), с. 12–19, 2019.

17. Бугайчук А. Групи підтримки та мобільні додатки: як борються зі шкільним булінгом у США і Канаді? *Психолог*, № 1(649), с. 20–25, 2019.

18. Водолазська Т.В. Модель доброзичливого до дітей освітнього середовища. *ПостМетодика*, № 5(108), 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://poipro.pl.ua/pm/pdf-1-f-w/PM108.pdf>.

19. До школи: здорове харчування школярів. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://moz.gov.ua/article/health/do-shkoli-zdorove-harchuvannya-shkoljariv>.

20. Інклюзивне освітнє середовище: проблеми, перспективи та кращі практики: тези доповідей XX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 18–19 листопада 2020 р.), у 2-х частинах. Ч. 1. — К.: Університет «Україна». - 2020. — 415 с.

21. Клокар Н.І. Управлінські компетентності директора школи: сучасні тенденції, *Вісник Київського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка*, № 1(7), с. 28–32, 2018.

22. Цюман Т.П., Бойчук Н.І. Кодекс безпечного освітнього середовища. Т. П. Цюман, Ред. Київ, Україна: Укр. фонд «Благополуччя дітей», 2018. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://rozvytok-osvity.te.ua/wp-content/uploads/2021/08/KBOS_book_2018.pdf.

23. Яким є безпечне освітнє середовище школи? [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=GulZjd_GcJQ.

24. Яким має бути укриття у закладі освіти. [Електронний ресурс].
Режим доступу: <https://eo.gov.ua/yakym-maye-buty-ukryttya-u-zakladi-osvity/022/06/07/>

25. Якісна школа – це середовище, у якому дитина щаслива.
[Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://qualityeducation.org.ua/>.

26. 10 кроків до створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=sAxje7bHG6I>.

27. 15 Tips for Creating a Safe Learning Environment [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.wgu.edu/blog/15-tips-creating-safe-learning-environment2202.html#close>

28. A Guide to Creating Safe School Environment by Gordana S. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://unifyhighschool.org/creating-a-safe-school-environment/>

29. Creating safe and accepting schools [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ontario.ca/page/creating-safe-and-accepting-schools>

30. School Safety by educators - safer schools for all [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://eschoolsafety.org/marketplace?>

**В. о. Генерального директора
директорату шкільної освіти**

Тетяна БАЛАШОВА